

Jiří Smrž, *Řemeslnická a živnostenská bratrstva a cechy v pražských městech od pozdního středověku do konce cechovního zřízení*, diplomová práce KPVHAS FF UK v Praze, Praha 2016, 291 s. + 3 přílohy, s. I–IX.

Řemesla a živnosti představovaly vždy zcela zásadní součást fungování městského organizmu a jako takovým jim byla zvláště v minulosti věnována některými badateli zasloužená pozornost, ať již v rámci samostatných prací zabývajících se dějinami řemesel, vývojem cechovního zřízení, jeho vzestupům i „pádům“, či jako součásti prací k dějinám jednotlivých měst (především připomeňme nestory výzkumů zaměřených na dějiny řemesel a živností, především Z. Wintera, B. Mendla, J. Janáčka). Posléze na poměrně dlouhé období zájem o danou problematiku zcela nezaslouženě opadl, ustoupil do pozadí, s pracemi zaměřenými na dějiny řemesel a živností se setkáváme zcela výjimečně. Naštěstí se však nejednalo a především se nejedná o setrvalý stav, čehož důkazem jsou poslední léta, zvláště pak se otázky spojené s danou problematikou stále častěji stávají oprávněně předmětem bádání v rámci zpracovávání kvalifikačních prací, jež jsou v některých případech jasným krokem k budoucím výrazným publikačním počínům, jež rozšiřují a prohlubují naše stávající znalosti o daném tématu. A právě jedním z takových počínů je předkládaná diplomová práce Jiřího Smrže, věnovaná řemeslným a živnostenským uskupením (bratrstvům a cechům) činným na území pražských měst.

Jiří Smrž svou práci do jisté míry navázal na práci bakalářskou, v níž se zaměřil na jednu konkrétní oblast v dějinách pražských řemesel, a to pražské mečíře v období raného novověku. A byť se jednalo pouze o drobný výsek z širokého tématu, práce mu pomohla (kromě jiného) k vytvoření pevného metodologického základu pro práci diplomovou. Zde byl postaven do nikterak jednoduché pozice, neboť v tomto ohledu neměl prakticky žádný vzor, od kterého by se mohl seriózně odrazit. Jak již bylo uvedeno výše, problematika řemesel a živností byla akcentována (z hlediska metodologie) pouze z některých úhlů pohledu, nikoli komplexně. Vzhledem k tomu, že cechovní a živnostenská uskupení představují neobyčejně živý organismus, jejich struktura se v průběhu let často výrazně proměňovala, jedná se o téma na jednu stranu velmi obtížné, což by mohlo být chápáno jako určitá badatelská výzva, na straně druhé ale i jako handicap, kdy na dané téma může být nahlíženo optikou malé atraktivnosti a omezené nosnosti tématu (to se týká zejména tzv. „malých“ řemesel, ale důvodů by se našlo nepoměrně více). Jak se však v práci Jiřího Smrže ukázalo, jsou uvedené pohledy spíše z kategorie přetrvávajících předsudků.

Práce je velmi přehledně a logicky členěna do šesti kapitol, kdy v úvodní části stanoví autor cíle práce: problematika názvosloví a vymezení základních termínů, analýza pramenů a literatury, pojednání o bratrstvech a ceších v pražských městech. Z hlediska chronologického byla práce vymezena obdobím od sklonku 13. století, kdy je v Praze doložena existence prvních organizovaných uskupení pražských řemeslníků, do roku 1859, tzn. zrušení cechů a vydání živnostenského řádu. Současně je z hlediska nejen přehlednosti, ale především s ohledem na vývoj pražských cechů rozděleno celé dlouhé sledované období na tři dílčí úseky, obřezující zároveň i obecné tendence ve vývoji celého cechovního systému. Je nadmíru záslužné, že tak bylo učiněno na příkladu pražských měst a pražských cechů, které jsou bez nadsázky vzorem a příkladem většiny cechovních a živnostenských korporací v dalších lokalitách na území Čech. V rámci úvodní části nechybí standardně řazený přehled dosavadního stavu bádání, přičemž autor se neomezil pouze na domácí literaturu, ale využil i prací zahraničních, především z německého prostředí. Co je potřeba zvláště ocenit, J. Smrž jednotlivé práce či jejich soubory pouze staticky nevyjmenovává a nepopisuje, ale skutečně kriticky hodnotí. Samostatná drobná pasáž je pak závěrem úvodu věnována dosavadní metodologii.

V následující kapitole autor rozebírá jednotlivé aspekty týkající se názvosloví, přičemž vychází jak z dosavadní literatury, tak i důkladné pramenné analýzy. Vlastním úředním pramenům i pramenům hmotným je věnována kapitola následující, doplněná přehlednými tabulkami cechmistrů v jednotlivých městech pražských, zpracovaných primárně na základě pramenů uložených v Archivu hlavního města Prahy, ale i v Knihovně Národního muzea. Stěžejní část práce představuje kapitola pátá a šestá, v nichž se J. Smrž postupně věnuje vývoji cechovního zřízení v obecné rovině i na příkladu pražských měst, všímá si hlavních mezníků, předělů, jež měly vliv na formování podoby cechovních korporací a poté precizně a systematicky charakterizuje jednotlivá řemesla a živnosti působící na území pražských měst v průběhu sledovaného období. Uvedená řemesla sleduje vždy v rámci jednotlivých dílčích období v úvodu vymezených. Zde se nabízí otázka, námět k diskusi, zda je vhodnější v této souvislosti postupovat alfabetycky či dle jednotlivých skupin řemeslných odvětví. V každém případě jsou výsledkem práce přehledné dějiny pražských cechovních řemesel, založené na důkladné heuristice, hluboké znalosti pramenů, schopnosti důkladné analytické práce a výsledné čtivé, kultivovaným jazykem psané syntézy, doplněné velmi užitečnými přílohami.

Závěr: práce vysoce překračuje nároky kladené na diplomovou práci, doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit stupněm výborně. Zároveň doporučuji práci k publikování a předložení jako práce rigorózní.

doc. PhDr. Ivana Ebelová, CSc.
vedoucí práce

V Praze dne 10. června 2016